

Asia: VN/17877/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Lausunnonantajan lausunto

Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)

Ruokaviraston nimeäminen toimivaltaiseksi viranomaiseksi on perusteltua. Pihvikarjaliitto pitää kuitenkin huolestuttavana, että metsäkatoasetus tulee lisäämään Ruokaviraston työtä samaan aikaan kuin osa sen henkilöstöstä on vaarassa joutua irtisanotuksi säästösyistä. Viraston toimintakyky, muun muassa ajantasaiset tukimaksatukset ja neuvonta, on varmistettava ennen kuin sen valvontatehtäviä voidaan lisätä. Pihvikarjaliitto toivoo, että viranomaisten keskinäistä yhteistyötä ja olemassa olevia järjestelmiä hyödynnettäisiin mahdollisimman paljon metsäkatoon liittyvien tehtävien hoidossa.

Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)

EU:n metsäkatoasetuksen tavoitteena on edistää maailmanlaajuisen metsäkadon vähentämistä. Metsäkatoasetuksen mukaan metsäkatoa syntyy, kun metsää raivataan maatalouskäyttöön. Asetus kohdistuu puun lisäksi kuuteen hyödykkeeseen, joiden tuotannosta Suomessa harjoitetaan ainoastaan nautataloutta. Suomalaisesta näkökulmasta onkin absurdia, että esimerkiksi kaupunkirakentaminen, maankäyttö tai vaikkapa viljanviljely eivät aiheuta metsäkatoa, mutta juuri naudanlihan tuotannon väitetään tekevän näin. Metsäkadon riski Suomessa on pieni, eikä naudanlihan tuotannolla ei ole siinä oleellista roolia.

Tämän takia Suomi on tulkittava alhaisen riskitason maaksi.

Viljelijöiden oikeusturvan kannalta on kyseenalaista, että lakia sovelletaan osittain takautuvasti ilman, että kansallisesta toimeenpanosta on edes vielä päätetty. Lakiin liittyvistä yksityiskohdistakaan ei vielä vallitse EU:n tasolla yksimielisyyttä. Metsäkatoasetusta koskevat määrittelyt eivät noudata samoja kriteerejä kuin esimerkiksi tukijärjestelmät, mikä saattaa aiheuttaa tahattomia sekaannuksia. Valvonnan toteuttamisessa tulisi huomioida, että sekä valvojan että valvottavan tulee yksiselitteisesti saada tietoonsa, mitä asetusta käytännössä tarkoittaa. Viljelijöiden ja valvonnan saatavilla on oltava viranomaisten määrittelemä tieto, mitä alueita asetusta koskee. Tiedonsaannin tulee olla maksutonta. Viljelijöille koituvaa hallinnollista taakkaa ei saa lisätä.

Valvonnan toteuttamisesta maatalousyrittäjän tulee saada tieto etukäteen. Tämä koskee erityisesti suoramyyntiä harjoittavia tiloja sekä sellaisia maatalousyrittäjiä ja yrityksiä, joilla ei ole palkattua henkilökuntaa. Nautatiloilla ei ole mahdollista olla välittömästi tarkastajien käytettävissä kaikkina vuoden päivinä kellonaikaan katsomatta. On yksityisyyttä loukkaavaa ja arveluttavaa, että tarkastus voitaisiin ulottaa myös pysyväisluonteisesti asumiseen käytettäviin tiloihin siitä etukäteen ilmoittamatta. Mahdollisuus varautua tarkastukseen etukäteen nopeuttaa valvonnan toteutumista ja lisää sen tehokkuutta.

Perustellut huolenaiheet (14 §)

-

Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)

-

Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)

Asetusluonnoksessa esitetty seuraamusmaksu on varsin suuri. Maatalouden kannattavuusongelmat ovat merkittävät, jolloin jälleen uusi riski sanktioihin voi johtaa koko maataloustoiminnan lopettamiseen. Kohtuuttomien seuraamusmaksujen sijaan toimijoille tulee varata riittävästi aikaa valmistautua asetuksen mukaiseen toimintaan, mahdollisuus korjata puutteet ja ensisijaisesti tarjota neuvontaa sanktioiden sijaan.

Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)

-

Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)

Kaikilla Euroopan unionin jäsenmailla tulisi olla tasavertaiset kilpailuedellytykset, mikä tarkoittaa yhteistä tulkintaa asetuksesta ja samanaikaista toimeenpanoaikataulua. Koska metsäkadon riski ei Suomessa ole akuutti, Suomi voi hyvin odottaa valvontaa koskevan lainsäädännön osalta sitä, että asetukseen liittyviin epäselviin kysymyksiin on saatu komissiolta tulkintaohjeet. On myös syytä ensin selvittää, kuinka uusi Euroopan komissio suhtautuu metsäkatoasetuksen toimeenpanoon ja tulkintoihin.

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

-

Muita huomioita

Pihvikarjaliitto on huolissaan siitä, että metsäkatoasetus keskittyy vain yhteen päämäärään, metsien häviämisen estämiseen - joka Suomessa ei edes ole merkittävä riski - ja niin tehdessään jyrää kokonaisuuden kannalta lukuisia myönteisiä asioita, kuten kotimaisen ruoantuotannon osana huoltovarmuutta, eläinten hyvinvoinnin ja luonnon monimuotoisuuden edistämisen.

Kuten asetusluonnoksessa todetaan, nautakarjatalouden hallintaan metsistä raivattu uusien peltojen osuus on häviävän pieni (0,5 % vuosina 2021-2023), mutta esimerkiksi laiduntamisen ja jaloittelun estyminen voivat tuoda yksittäisille maatiloille merkittäviä taloudellisia tappioita, jos vastuullisuusohjelmiin liittyviä ehtoja ei voida metsäkatoasetuksen vuoksi täyttää tai niiden täyttäminen vaikeutuu huomattavasti.

Nautatalous perustuu Suomessa nurmirehuun, ja erityisesti emolehmätuotanto perustuu laiduntamiseen. Luonnon monimuotoisuuden kannalta laiduntaminen on erittäin tärkeää, ja naudoista nimenomaan emolehmät laiduntavat myös arvokkailla perinnebiotoopeilla, joihin lukeutuvat muiden muassa metsälaitumet. Metsäkatoasetus ei saa vaikeuttaa metsitettyjen maatalousympäristöjen ennallistamista ja raivaamista perinnebiotoopeiksi tai vähentää uusien metsälaidunten perustamista.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on sitoutunut vähentämään yrityksille koituvan hallinnollisen taakan määrää. Pienyrityksille, kuten teurastamoille ja tilamyyntiä harjoittaville nautatiloille, asetuksen vaatimusten täyttäminen voi koitua erityisen vaikeaksi tietojärjestelmien kalleuden ja pienten henkilöresurssien vuoksi. Esitämme, että asetuksen täytäntöönpano toteutetaan vasta, kun asetuksen epäselvät määrittelyt ja tulkinnat on saatu valmiiksi kaikissa EU:n jäsenmaissa, tarvittavat tietojärjestelmät ovat valmiita, ja metsäkatoa koskeva on tieto maksutta sekä toimijoiden että valvonnan saatavilla.

Heikkinen Pia
Pihvikarjaliitto